

Penggunaan Strategi Pembelajaran Bahasa untuk Menguasai Kemahiran Membaca dalam Kalangan Murid Pemulihan Khas

Roslan Chin¹ and Nurahimah Yusoff²

¹Institut Pendidikan Guru Kampus Perlis, Malaysia

²Universiti Utara Malaysia

Abstrak: Kajian ini bertujuan untuk mengkaji penggunaan strategi pembelajaran bahasa berasaskan kemahiran membaca dalam kalangan murid Pemulihan Khas. Seorang guru Bahasa Melayu dan enam orang murid Pemulihan Khas dipilih sebagai peserta dalam penyelidikan ini. Kajian kualitatif ini menggunakan reka bentuk kajian multicase single site. Data diperolehi melalui analisis dokumen, pemerhatian dan temu bual. Data pemerhatian dan temu bual ditranskrip bagi memperoleh tema, diuruskan dengan menggunakan perisian Nvivo8. Kesahan data dilakukan secara memeriksa kesan penyelidikan, triangulasi pelbagai sumber data, dan bertaklimat dengan rakan sejawat dan pengesahan daripada peserta kajian. Kebolehpercayaan data diperolehi melalui audit trail. Hasil kajian menunjukkan strategi pembelajaran bahasa (SPB) berasaskan kemahiran membaca menggunakan sama ada pendekatan, kaedah, dan teknik (a) abjad, (b) sebutan suku kata dan dan bacaan perkataan bermakna, (c) latih tubi, (d) sifir bahasa, (e) bacaan berfokus, (f) Visual Audio Kinesthetic Tactile (VAKT), dan (g) rakam dan tayang, diaplikasikan oleh peserta kajian bagi menyelesaikan masalah penguasaan kemahiran membaca dalam kalangan murid Pemulihan Khas. Kajian ini telah menyumbang kepada pendidikan Pemulihan Khas dalam penguasaan kemahiran Bahasa Melayu melalui strategi pembelajaran bahasa berasaskan kemahiran membaca.

Kata kunci: Strategi pembelajaran bahasa, kemahiran membaca dan Program Pemulihan Khas

1. Pengenalan

Program Pemulihan Khas telah dilaksanakan oleh Kementerian Pelajaran Malaysia semenjak tahun 1960-an bagi membantu pelajar di sekolah rendah yang menghadapi masalah khusus dalam pembelajaran iaitu menguasai kemahiran asas membaca, menulis dan mengira (3M). Pada tahun 1983, Kurikulum Baru Sekolah Rendah (KBSR) telah diperkenalkan dalam sistem pendidikan di negara ini. Kurikulum baru ini merupakan satu usaha untuk kembali semula kepada asas pendidikan dengan memberi fokus kepada 3M (membaca, menulis dan mengira), dan pelajar yang tidak menguasainya dibantu melalui Program Pemulihan Khas. Pengajaran dan pembelajaran pada tahap satu (tahun 1-3) akan membolehkan guru-guru mengenal pasti murid yang mempunyai masalah penguasaan asas 3M. Seterusnya pihak sekolah berusaha menyediakan Program Pemulihan Khas bagi mengatasi masalah penguasaan asas 3M. Fokus ke arah membasmi masalah 3M ini turut termaktub dalam Teras Ketiga: Memperkasakan Sekolah Kebangsaan dan, Teras Keempat: Merapatkan Jurang Pendidikan dalam Pelan Induk Pembangunan Pendidikan (PIPP) 2006–2010. Melalui kedua-dua teras ini, beberapa pelan tindakan dirancang untuk memastikan murid-murid menguasai kemahiran asas 3M pada Tahap Satu. Sehubungan dengan itu, dalam penulisan ini, penyelidik cuba untuk menganalisis dan membincangkan amalan strategi pembelajaran bahasa (SPB) melalui kemahiran membaca dalam kalangan guru

Pemulihan Khas dari segi pola penggunaannya dan yang paling efektif dalam pengajaran dan pembelajaran berkesan. Guru Pemulihan Khas yang dimaksudkan dalam kajian ini merujuk kepada guru yang mempunyai pengetahuan, kemahiran dan kepakaran yang tinggi dalam mata pelajaran Bahasa Melayu khususnya.

2. Objektif & Persoalan Kajian

Kajian ini bertujuan untuk mengenal pasti SPB berasaskan kemahiran membaca yang diamalkan oleh guru terhadap murid-murid Pemulihan Khas. Kajian ini juga ingin melihat SPB berasaskan kemahiran membaca yang dominan penggunaannya dalam kalangan guru Pemulihan Khas. Di samping itu juga, kajian dapat mengenal pasti SPB berasaskan kemahiran membaca yang paling efektif penggunaannya dalam amalan guru terhadap murid-murid Pemulihan Khas. Persoalan kajian yang dikenal pasti ialah (a) apakah SPB berasaskan kemahiran membaca yang paling dominan dalam amalan guru terhadap murid Pemulihan Khas? (b) Apakah amalan SPB berasaskan kemahiran membaca yang paling efektif digunakan oleh guru-guru terhadap murid Pemulihan Khas?

3. Tinjauan Literatur

Di Malaysia, kebanyakan kajian SPB yang dilaporkan sama ada dalam bahasa Melayu atau dalam bahasa Inggeris adalah lebih bersifat tinjauan dan tidak mewakili keseluruhan SPB yang digunakan oleh murid, khususnya SPB berasaskan kemahiran membaca dalam kalangan murid Pemulihan Khas. Kajian dijalankan oleh Zamri dan Mohamed Amin (2007), lebih kepada perbandingan SPB antara pelajar Melayu dengan pelajar bukan Melayu dalam penggunaan SPB bagi mata pelajaran Bahasa Melayu. Manakala kajian Zamri, Jamaluddin dan Mohamed Amin (2006) lebih menjurus kepada kajian kepelbagaian SPB pelajar pelbagai etnik di Malaysia. Sepengetahuan penyelidik berdasarkan tinjauan yang telah dijalankan, tiada sarjana atau penyelidik menjalankan penyelidikan SPB dalam kalangan murid Program Pemulihan Khas di Malaysia. Asas pada kenyataan ini, adalah satu keperluan kepada penyelidik menjalankan kajian SPB berasaskan kemahiran membaca dengan meneroka melalui amalan strategi pengajaran guru Pemulihan Khas.

Pelbagai label yang berbeza terhadap bagaimana seseorang murid belajar, proses mentafsir dan proses pemikiran kognitif telah diberi oleh pengkaji-pengkaji dalam SPB (Zamri, Mohamed Amin dan Nik Mohd. Rahimi, 2010). Strategi pembelajaran merujuk kepada proses kognitif seseorang murid ketika melakukan aktiviti semasa belajar bahasa. Mohamed Amin (2000), berpendapat istilah SPB merujuk kepada tiga ciri yang berbeza iaitu; (a) strategi pembelajaran merujuk kepada tabiat pembelajaran bahasa seseorang murid semasa proses belajar sesuatu bahasa. Contohnya, murid tersebut boleh menerangkan perkara yang dilakukan ketika beliau mempelajari bahasa. (b) strategi pembelajaran merujuk kepada pengetahuan yang diperoleh oleh murid ketika mereka diminta mengingat semula aspek pembelajaran mereka. (c) strategi pembelajaran merujuk kepada pengetahuan am seseorang murid yang mempengaruhi pemilihan strategi mereka. Mereka boleh mengenal pasti apa yang sukar dan apa yang mudah ketika belajar bahasa.

Menurut Oxford (1990), perkataan strategi bermula dengan istilah Yunani iaitu “strategia” yang bermaksud seni peperangan. Istilah ini mengandungi pelbagai maksud lain seperti perancangan, persaingan dalam mencapai sesuatu sasaran. Istilah ini digunakan dalam bidang akademik dan sekarang dikenali sebagai strategi pembelajaran. Brown (1994), menyatakan bahawa strategi pembelajaran sebagai

proses pembelajaran. Chamot (1987) mendefinisikan strategi pembelajaran sebagai teknik dan pendekatan yang dilakukan oleh murid untuk membantu pembelajaran serta mengingat aspek linguistik dan isi kandungan sesuatu bahasa. Sementara O'Malley dan Chamot (1990) telah memberikan definisi strategi pembelajaran sebagai pemikiran atau perlakuan unik yang digunakan oleh seseorang supaya dapat membantu mereka memahami, mempelajari atau mengekalkan maklumat baharu. Manakala Oxford (1993) pula mendefinisikan strategi pembelajaran sebagai pemikiran, perlakuan atau aktiviti tertentu yang digunakan oleh individu untuk membantu mereka memperoleh, menyimpan, mengeluarkan semula dan mengguna maklumat. Tegasnya SPB dalam kajian ini ialah strategi pembelajaran berasaskan kemahiran membaca yang digunakan oleh murid Pemulihan Khas semasa sesi pembelajaran di dalam bilik darjah.

Status murid Program Pemulihan Khas dikategorikan lemah dalam beberapa sudut dengan merujuk kepada beberapa definisi berikut. Murid Pemulihan Khas ialah kanak-kanak yang menghadapi kesukaran dalam penguasaan kemahiran asas membaca, menulis dan mengira (3M) disebabkan oleh faktor persekitaran dan bukan kognitif. Dalam klasifikasi murid Pemulihan Khas, murid tersebut bermasalah pembelajaran ringan dan tidak menunjukkan sebarang tanda fizikal khas seperti penglihatan dan ketajaman pendengaran yang boleh diukur (Reschly, 1996). Murid Pemulihan Khas juga adalah murid yang tidak boleh menguasai kemahiran asas bahasa. Jais Sahok dan Mat Nor Husin, (1990) mendefinisikan, “kanak-kanak pemulihan sama dengan kanak-kanak lembam yang mempunyai pencapaian lebih rendah daripada rakan sebaya mereka di dalam kelas. Lembam yang dimaksudkan bukanlah bermakna lemah dalam semua perkara atau mata pelajaran. Tetapi mungkin lemah dalam satu mata pelajaran atau mungkin dua mata pelajaran atau juga lemah dalam aspek-aspek tertentu dalam sesuatu kemahiran asas.” KPM merumuskan bahawa “perbezaan minat, pengalaman, bakat dan gaya belajar individu murid mengakibatkan segolongan mereka lebih lambat atau terkebelakang menguasai sesuatu kemahiran berbanding rakan sebayanya. Sekiranya mereka tidak diberi pengajaran pemulihan, mereka mungkin gagal memperoleh pendidikan yang perlu dan potensi mereka akan terbenam. Susulan itu, merujuk pandangan Reid (1995) iaitu keberkesanan dan kepentingan menguasai SPB dapat menyedarkan dan membantu murid menguasai pelbagai SPB secara menyeluruh dan berkesan ketika belajar di dalam bilik darjah.

Wenden (1987) dan Oxford (1990) menyatakan bahawa SPB mendatangkan beberapa kebaikan kepada murid dalam menguasai bahasa. Kedua-dua tokoh tersebut menyenaraikan sembilan ciri SPB yang boleh membantu meningkatkan penguasaan kemahiran bahasa dalam kalangan murid, iaitu; (a) meningkatkan kecekapan berkomunikasi, (b) menggalakkan pembelajaran sendiri, (c) melibatkan penyelesaian masalah, (d) meningkatkan pembelajaran dengan aksi-aksi yang lebih khusus, (e) melibatkan proses di luar kognitif, (f) menyumbang ke arah pembelajaran secara langsung dan tidak langsung, (g) melibatkan kepelbagaian, (h) menguasai aksi sedar dan tidak sedar, dan (i) menggalakkan kelenturan.

Kepentingan menguasai kepelbagaian SPB merupakan sesuatu yang perlu dikuasai oleh setiap murid. Menurut Mohamed Amin (1996), penguasaan SPB banyak berkait rapat dengan cara murid merancang, cara murid belajar sama ada di dalam bilik darjah, di luar bilik darjah atau semasa menghadapi peperiksaan. Kepentingan menguasai SPB dapat mempengaruhi pengurusan, cara dan amalan murid dalam pembelajaran (Zamri, Mohamed Amin dan Nik Mohd. Rahimi (2010). Matlamat pembelajaran seseorang murid perlu disertai dengan pembelajaran yang berguna dan strategi yang bermotivasi. Shmais (2003) menyatakan bahawa mana-mana murid yang berada dalam situasi pembelajaran efektif mudah berjaya. Kajian beliau juga mendapati bahawa mana-mana murid yang berada dalam situasi pembelajaran dan tahu apa yang hendak dibuat juga mempunyai pencapaian akademik yang lebih baik.

Menurut Zamri, Mohamed Amin dan Nik Mohd. Rahimi (2010), penggunaan SPB yang berbeza mengikut tahap pencapaian murid dan strategi yang digunakan turut mendatangkan kesan kepada pembelajaran bahasa dalam kalangan murid. Dengan mengambil contoh beberapa kajian di Barat seperti Atkinson (1985), Bejarano (1987), Chamot dan Kupper (1989) mendapati bahawa penggunaan strategi pembelajaran bahasa yang berbeza mendatangkan kesan positif kepada pencapaian murid. Sementara para pengkaji tempatan seperti Abu Talib (1998), Mohd. Nazli (1999), Rahani (1999), Norzizah (1999), Yong Zaharah (1999), Zuriyati (1999), Supian (2003), dan Zamri (2004) dalam pendidikan Bahasa Melayu menekankan kepentingan penggunaan strategi pembelajaran bahasa dalam meningkatkan pencapaian bahasa murid.

Dalam konteks pembelajaran murid Pemulihan Khas di negara ini, peranan guru bahasa (Bahasa Melayu) amat penting untuk membantu murid-muridnya menguasai bahasa dengan cepat dan berkesan. Menurut Hall (1997), guru harus mempertimbangkan bagaimana murid dan guru boleh menggunakan sesuatu strategi pembelajaran bahasa. Untuk itu, guru perlu mengenal pasti keupayaan murid-murid dalam menggunakan strategi pembelajaran bahasa yang berbeza berdasarkan jumlah maklumat atau pengetahuan yang diterima setiap muridnya.

Sehubungan dengan itu, dalam konteks murid Pemulihan Khas, pengajaran dan pembelajaran kemahiran membaca amatlah memerlukan strategi kemahiran membaca yang tertentu untuk meningkatkan penguasaan kemahiran membaca dengan lancar. Maka penyelidikan ini cuba menyelidiki SPB melalui kemahiran membaca yang telah digunakan oleh guru-guru Pemulihan Khas dalam pengajaran dan pembelajaran mata pelajaran Bahasa Melayu.

4. Metodologi

Penyelidikan ini adalah berbentuk kualitatif dan menggunakan pendekatan kajian kes. Penyelidik menggunakan kajian penerokaan, penerangan, dan gambaran dengan menggunakan kaedah *embedded*. Kelebihan utama penggunaan kajian kes ialah dapat mendalami tentang maklumat sesuatu kes (Mohd. Majid, 1993). Secara khususnya, kajian ini berbentuk kajian pelbagai kes atau *multicase studies*. Pengumpulan data diperoleh melalui kaedah pemerhatian, analisis dokumen dan temu bual bagi memperoleh gambaran sebenar mengenai amalan strategi pembelajaran bahasa berasaskan kemahiran membaca oleh guru Pemulihan Khas. Mempelbagaikan kaedah pengumpulan data ini penting bagi memberi triangulasi atau pengukuhan data kajian. Teknik membuat triangulasi digunakan untuk meminimakan bias dan memastikan kesahan dalaman dan luaran sesuatu data yang diperoleh dan yang dianalisis oleh penyelidik (Gay, 1996). Seorang guru dipilih sebagai peserta kajian. Guru yang terpilih sebagai peserta kajian adalah berpengalaman dan berpengetahuan terhadap perkara yang sedang dikaji oleh penyelidik kerana terlibat secara langsung dalam proses pengajaran dan pembelajaran pendidikan Pemulihan Khas bagi mata pelajaran Bahasa Melayu. Pemilihan peserta kajian dalam kajian kualitatif biasanya secara bertujuan atau *purposive sampling* (Gay 1996; Gay & Airasian, 2000). Peserta kajian dipilih daripada kalangan mereka yang boleh memberi maklumat yang jelas dan tepat, berpengalaman sesuai dengan tajuk kajian dan persekitaran yang diperlukan dalam sesebuah kajian.

5. Dapatan Kajian

Kemahiran membaca merentas semua mata pelajaran. Kelemahan dalam kemahiran membaca memberi kesan kepada pencapaian rendah dalam semua mata pelajaran di sekolah. Bertitik-tolak daripada

permasalahan tersebut, menjadi tugas guru mengesan kelemahan penguasaan kemahiran membaca muridnya. Seterusnya merancang SPB berasaskan kemahiran membaca. Dalam strategi pengajaran dan pembelajaran, pelbagai kaedah dan teknik mengajar bacaan boleh digunakan oleh guru untuk mengajar bacaan. Belajar membaca merupakan asas penting dalam penguasaan kognitif dan persekitaran sosial manusia (Yahya, Roselan dan Nafi, 2009).

Penguasaan kemahiran membaca boleh membantu murid membaca dengan lancar dan berkesan. Bagi mencapai objektif dalam Program Pemulihan Khas agar murid boleh menguasai kemahiran membaca, maka kaedah atau teknik membaca yang digunakan perlu sesuai dengan minat dan kemampuan murid. Hasil penelitian yang dijalankan didapati amalan guru Pemulihan Khas dalam melaksanakan SPB Bahasa Melayu berasaskan kemahiran membaca merangkumi kaedah atau teknik (a) abjad, (b) sebutan suku kata dan bacaan perkataan bermakna, (c) latih tubi, (d) sifir bahasa, (e) bacaan berfokus, (f) VAKT, (g) rakam dan tayang.

SPB berasaskan kemahiran membaca menggunakan kaedah abjad atau konvensional merupakan amalan pilihan guru-guru ketika memulakan pengajaran membaca. Bagi peserta kajian, beliau tetap memulakan pengajaran kemahiran bahasa dengan menggunakan kaedah abjad. Kaedah ini memerlukan guru memperkenalkan kesemua 26 huruf yang terdapat dalam abjad a hingga z. Murid-murid diarahkan menghafal setiap lambang abjad. Seterusnya guru akan menarik keluar bunyi-bunyi vokal. Kemudian guru akan membina suku kata menerusi proses penggabungan bunyi-bunyi vokal dan bunyi-bunyi konsonan, contoh /ba/ /ju/, /ka/ /ki/, /bo/ /la/ dan sebagainya. Peringkat berikutnya, murid-murid akan diajarkan pula kemahiran mengeja perkataan-perkataan mudah. Contohnya /baju/, /kaki/, /bola/ dan perkataan-perkataan mudah yang lain. Contoh data temu bual berkaitan penggunaan kaedah abjad dalam SPB berasaskan kemahiran membaca oleh peserta kajian: “Bergantung kepada murid. Biasanya saya mula dengan kaedah yang konvensional. Mengeja dan menyebut suku kata. Kalau ada yang tak boleh, barulah saya cuba kaedah lain.” Penggunaan kaedah abjad oleh peserta kajian, bergantung kepada kemampuan murid-muridnya. Sekiranya murid-murid tidak mampu menguasainya, baharulah beliau menggunakan kaedah alternatif yang lain.

Secara umumnya, murid Pemulihan Khas merupakan murid yang tidak dapat menguasai kemahiran membaca melalui kaedah konvensional. Hal ini berpunca daripada tidak mengenal abjad kerana sebutan abjad tersebut adalah abstrak. Maka perlu dibantu dengan kaedah atau teknik lain seperti benda maujud dan perkataan bermakna. Menurut peserta kajian;

Bila suku kata /ka/ /ki/ /ku/. Dia lambat. Sebab abstrak. Dia nak maujud. Dia nak suatu benda bila sebut. Dia nak nampak. Macam suku kata /baju/. /ba/ /ta/ /ni/ /nu/, dia lambat dapat. Tapi kalau kita jadikan perkataan (bermakna), kita sebut ni apa, kita kata /baju/. Sebut dulu /baju/. Ha, eja /ba/ /ju/. Dia dah set dalam *mind* dia nak eja /baju/. Tapi kalau eja /ba/ /bu/ /ka/ /ki/. Dia tak boleh. Itulah yang saya kata abstrak. Sedangkan budak tu memang dah abstrak dalam kepala dia.

Susulan itu, peserta kajian didapati menggunakan kaedah membatang suku kata perkataan bermakna dalam melaksanakan SPB kemahiran membaca dalam kalangan murid Pemulihan Khas. Contoh data pemerhatian kaedah membatang suku kata perkataan bermakna oleh peserta kajian:

GP: Tengok gambar dan sebut kat cikgu. Cuba eja /jari/ /kaki/.”
Rizal dan Shahril: dengan dibimbing menyebut suku kata /ja/ /ri/ /ka/ /ki/ dan membatang perkataan /jari/ /kaki/.

Berdasarkan data pemerhatian di atas, guru memberi arahan kepada muridnya membatang suku kata bagi perkataan bermakna yang berkaitan dengan fizikal murid dengan berbantuan gambar yang ditayangkan melalui komputer.

Dalam data temu bual peserta kajian menyatakan bahawa terdapat murid Pemulihan Khas yang tidak boleh menghafal. Maka murid tersebut perlu alternatif SPB kemahiran membaca yang lain. Contoh data temu bual oleh peserta kajian dalam memperkenalkan huruf melalui SPB berasaskan kemahiran membaca menggunakan perkataan bermakna:

Dia (murid) akan kenal huruf melalui /baju/. Dia kenal huruf melalui /b//a//j//u/. Lepas tu kita perkenal /batu/. Daripada /j/ dia kenal /t/. Dah kenal /t/ kita ubah pula kepada /c/. Kita tak boleh jenis hafal. Dia hafal boleh. /a//b//c/. Tapi tunjuk random, dia tak boleh sebab dia hafal. Kita tunjuk dia baca balik. Kita ubah. /abc/ kita buh depan. /bcdef/ tang /f/ kita tukar buh /h/.

Sepanjang penyelidikan dijalankan, didapati kaedah latih tubi yang paling kerap digunakan oleh peserta kajian dalam aktiviti membaca. Latih tubi melibatkan aktiviti pengulangan sama ada sebutan atau bacaan bagi mengenal pasti sebutan yang betul atau mengingati fakta atau apa yang dipelajari. Latih tubi dapat membantu murid menguasai kemahiran menyebut huruf, membatang suku kata, perkataan dan ayat. Melalui latih tubi, murid mengalami proses mendengar, melihat, memikir maksud perkataan-perkataan serta tugasnya dalam situasi penggunaan perkataan-perkataan yang dimaksudkan. Latih tubi merupakan amalan paling dominan dalam pengajaran dan pembelajaran Program Pemulihan Khas. Contoh data pemerhatian latih tubi oleh peserta kajian.

Proses berulang bagi menyebut suku kata dan membatang perkataan berikut:
/biji/ /saga/, /baca/ /buku/, /bola/ /raga/, /paku/ /besi/, /baju/ /lama/, /feri laju/,
/cili/ /padi/, /meja/ /guru/, /roti/ /kaya/, /kuda/ /padi/, /tali/ /guni/, /sawi/ /muda/,
/guli/ /kaca/.

Berdasarkan data pemerhatian di atas, didapati peserta kajian menjalankan latih tubi sebutan penuh perkataan yang bermakna dengan berbantuan gambar atau *slaid* dalam paparan komputer. Peserta kajian dilihat sentiasa berdamping dengan murid dan sentiasa memberi sokongan bagi membolehkan muridnya membaca dengan menggunakan bahan bantu mengajar dan lain-lain bahan sokongan. Latih tubi amat penting diaplikasi dalam pengajaran dan pembelajaran dalam kalangan murid Pemulihan Khas di samping penggunaan bahasa yang jelas. Menurut peserta kajian “ulang-ulang ni macam wajiblah kat murid-murid pemulihan. Kena ulang. Bukan sekali, tapi banyak kali. Kalau pemulihan tak cukup sekali dua kali, kena banyak kali cakap.” Selain daripada itu, “... kena cakap dengan bahasa yang jelas, yang dia mudah faham. Supaya apa yang diberi tu betul, dibuat atau dilaksanakan.”

Data pemerhatian juga menunjukkan peserta kajian melaksanakan latih tubi terhadap sebutan suku kata terlebih dahulu sebelum membatang suku kata bagi perkataan bermakna. Contoh data pemerhatian berkaitan latih tubi membatang suku kata sebelum membatang perkataan bermakna oleh peserta kajian: “Sidek: (mengulang sebut) /pan. dan/ /pandan wangi/.” Peserta kajian memberi arahan kepada muridnya membatang suku kata kvk iaitu /pan/, dan /dan/, sambil menunjukkan perkataan /Pandan Wangi/ yang tertera pada kulit bungkusan makanan ringan “Kek Apollo.” Daripada catatan pemerhatian, setelah habis murid membatang perkataan /pan.dan/, berikutnya murid diberi seorang sebungkus kek Pandan Wangi.

Latih tubi membatang suku kata penuh juga digunakan dalam pengajaran dan pembelajaran Pemulihan Khas dengan berbantuan tayangan video. Cotoh data oleh peserta kajian:

Ni kita nak eja apabila tengok video ni.
GP & murid: /bawa/

GP: eja /bawa/
 Murid: /ba.wa/ /bawa/.
 GP: eja lagi.
 Murid: /ba.wa/ /bawa/.
 GP: kuat-kuat. Lagi kuat (guru mengulang tayang video setiap kali memberi arahan supaya murid mengulang mengeja).

Peserta kajian memberi arahan kepada murid untuk membatang suku kata sebelum membatang perkataan bermakna dengan berpandukan aktiviti yang ditayangkan melalui video. Beliau juga mengulang-ngulang tayang video tersebut bagi memahami maksud “bawa” kepada murid.

Latih tubi juga digunakan oleh peserta kajian bagi menangani masalah pengaruh bahasa pasar. Berikut contoh data pemerhatian latih tubi membatang suku kata kvkvkv oleh peserta kajian.

GP: ha tu! /ba/ /ba/.
 Murid: /ba//ba/.
 GP: /te//te/.
 Murid: /te//te/.
 GP: /ri//ri/
 Murid: /ri//ri/.
 GP: /bateri/
 Murid: /bateri/ /bateri/
 GP: /bateri/
 Murid: /bateri/
 GP: eja!
 Murid: /ba.te.ri//beteri/

Latih tubi sebutan di atas dilaksanakan bagi tujuan membetulkan kesilapan sebutan muridnya kesan pengaruh bahasa pasar iaitu mengeja dan membatang suku kata contohnya /ba/te/ri/. Tetapi apabila menyebut mengikut bahasa pasar contohnya /beteri/. Berdasarkan data pemerhatian di atas, menunjukkan bahawa peserta kajian memberi arahan kepada muridnya untuk mengulang-ngulang menyebut suku kata dahulu. Kemudian diikuti suku kata kedua dan ketiga. Seterusnya barulah membatangkan perkataan yang dieja berdasarkan gambar yang ditunjukkan. Dalam data temu bual, peserta kajian menegaskan bahawa; “Saya latih tubi. Saya suruh sebut sesuatu perkataan berulang kali. Kadang 10 kali, sampailah dia boleh sebut dengan betul dan lancar.”

Selain perkataan /bateri/ juga berlaku terhadap perkataan /tomato/. Contoh data pemerhatian:

GP: Tomato
 Rizam: /to/ma/to/, /tomato/
 GP: Tomato ka tometo
 Nabil: Tometo
 GP: Eja tengok.
 Nabil: /to//me//to/
 GP: Betulkah? Dak.
 Nabil: Betul. Kenapa tak betul.
 GP: Tomato ka tometo?
 Rizam & Daniel: Tomato.
 Daniel: Tak tau.
 GP & murid: Tomato

Berdasarkan data pemerhatian di atas, murid peserta kajian boleh mengeja dan membatang suku kata dengan betul. Contohnya /to/ /ma/ /to/. Tetapi apabila menyebut mengikut bahasa pasar contohnya /tometo/. Maka latihan tubi dilakukan bagi menyebut perkataan /tomato/ dengan betul dalam bacaan apabila membatang perkataan tersebut.

Seterusnya SPB berasaskan kemahiran membaca yang diamalkan oleh peserta kajian ialah sifir bahasa. Sifir bahasa merupakan satu kaedah belajar membaca dengan membatang suku kata. Kaedah sifir bahasa diaplikasikan oleh guru Pemulihan Khas bagi menyelesaikan masalah murid yang tidak dapat atau keliru dalam memenggal suku kata. Dalam penggunaan kaedah sifir bahasa, pada peringkat awal, peserta kajian menggunakan jari sebagai bilangan suku kata. Contoh data pemerhatian bagi kaedah penggunaan jari bagi mewakili bilangan membatang suku kata dan seterusnya membunyikan perkataan oleh peserta kajian: “guru menggunakan jari telunjuk supaya Amir mengeja apa yang ditunjuknya.” Berikutnya data pemerhatian peserta kajian semasa mengarahkan muridnya meletakkan jari di bawah suku kata yang perlu dieja:

Amir: (sambil tunjuk dengan dua jari pada dua suku kata iaitu jari telunjuk, tunjuk pada suku kata pertama /sa/ dan jari hantu ditunjuk pada suku kata kedua /yur/) /sayur/.

Seterusnya murid membaca menggunakan bilangan mewakili bilangan huruf dalam suku kata. Contoh data pemerhatian pengajaran melalui kemahiran membaca menggunakan kaedah sifir bahasa oleh peserta kajian:

GP: hak ni berapa nak baca?
 Amir: 2, 2, 3. /pe/ /la/ /jar/.
 GP: hak ni berapa?
 Amir: 3, 3. /ban/ /jir/, /banjir/.
 GP: Hak ni berapa?
 Amir: 3, 3. /mak/ /mur/, /makmur/.
 GP: hak ni berapa?
 Amir: 3, 2, 2. /mer/ /pa/ /ti/, /merpati/.
 GP & Amir: 1, 3
 Amir: /a/ /sar/, /asar/.
 GP & Amir: 2,2,3.
 Amir: /ar/ /ki/ /tek/, /arkitek/.
 GP & Amir: 2,3
 Amir: /ca/ /tur/, /catur/
 Amir: 3, 2, 2. /far/ /ma/ /si/, /farmasi/.

Menurut peserta kajian, walaupun menggunakan kaedah sifir bahasa dalam pengajaran Bahasa Melayu, pendekatan pengajaran iaitu pendekatan induktif tetap diambil kira untuk keberkesanan pengajaran. Contoh data temu bual kaedah pengajaran Bahasa Melayu menggunakan sifir bahasa oleh peserta kajian:

GP: Saya susun dari senang kepada susah. Saya ada buku saya susun sendiri, nama dia “bijak membaca.” Mula dengan suku kata seperti /bata/, /dahi/, yang ni kena banyak. Lepas kvkv, kemudian kvk. Kvkvk depa tak tau apa. Saya ajar 2,3. Kalau ada gambar, ok. Kalau tak dak gambar, kena sebut nombor contoh /hujung/ kita sebut 2,4. Jadi kita ubah suai kepada angka. Contoh /kan/ /kung/ bunyi dua kali.

Berdasarkan petikan di atas, menunjukkan bahawa guru mengajar menggunakan kaedah sifir bahasa dengan mengambil kira pendekatan pengajaran yang sesuai dengan aras kebolehan muridnya. Menurut peserta kajian, penggunaan kaedah sifir bahasa amat berkesan dalam kemahiran membaca. Contoh data temu bual keberkesanan pengajaran kemahiran membaca oleh peserta kajian; “Automatik depa tau. Contoh /huj/, tak boleh. Depa /hu/ takat 2 saja. Lepas tu depa cari 4 pula /jung/. 2, 4 automatik. Setiap orang boleh baca macam tu.”

Oleh kerana tahap pemahaman murid Pemulihan Khas yang agak lemah, maka guru perlu mengulang-ngulang menggunakan sifir bahasa dalam pengajaran membaca. Penggunaan jari oleh guru dalam memberi arahan untuk menyebut bilangan suku kata yang perlu dibatangkan, membolehkan murid memberi fokus terhadap pengajaran dan pembelajaran yang dilaksanakan. Kesannya murid dapat menumpukan perhatian terhadap pengajaran guru.

SPB berasaskan kemahiran membaca menggunakan bacaan berfokus diamalkan oleh guru Pemulihan Khas bagi mengatasi masalah murid hilang tumpuan apabila berlaku aktiviti bacaan kuat dalam kumpulan. Bacaan berfokus juga adalah untuk melatih murid melihat kumpulan kata-kata dalam setiap sebutan yang dibaca. Disamping itu bacaan berfokus juga bertujuan untuk melatih minda murid memikirkan apa yang dibaca. Semasa membaca bahan bacaan yang bermakna, murid dapat memberi tumpuan, memahami dan menarik minat murid. Satu daripada SPB berasaskan kemahiran membaca yang diamalkan oleh guru Pemulihan Khas ialah “semak bacaan.” Contoh data temu bual bacaan berfokus:

Semua pegang buku ni. Katakan tiga oranglah. Kawan dia baca, kawan lain akan tengok buku dia. Dia akan beri perhatian. Buku ni dia kena, akan fokus. Budak pemulihan ni, dia tak nampak. Dia nampak macam semut. Dia kena fokus. Lepas tu tarik. Kemudian nak tarik perhatian dia, bila budak ni baca, dia kena semak. Sebab apa, saya akan berhenti serta merta tang tang mana. Jadi kawan akan sambung. Tidak, dia tak bagi perhatian. Jadi, dia kena fokus. Fokus satu perkara penting bagi murid pemulihan. Sebab tak fokus jadi celaru ni.

Menurut peserta kajian, dalam pengajaran kemahiran membaca, hendaklah terlebih dahulu menarik perhatian murid untuk memberi fokus kepada bahan yang hendak dibaca. Jika tidak, pengajarannya tidak berkesan. Bagi menarik perhatian murid untuk fokus kepada bahan bacaan, maka beliau menggunakan teknik semak bacaan. Kaedahnya, apabila seorang murid membaca, murid lain kena semak, sebab mereka kena sambung apabila mendengar arahan berhenti daripada gurunya.

Bagi mengukuh pengajaran kemahiran membaca, peserta kajian memanfaatkan pendekatan membaca pelbagai deria (Multisensory Reading Method) atau dikenali sebagai VAKT. V - visual (penglihatan), A - audio (pendengaran), K - kinestetik (pergerakan), dan T - *tactile* (sentuhan). VAKT menggabungkan deria penglihatan dan pendengaran dengan tulisan (kinestetik atau pergerakan). Contoh data temu bual berkaitan penggunaan kaedah VAKT oleh peserta kajian:

Saya pegang kepada VAKT. V bermaksud visual, A= audio, K= kinestetik, T=*tactile*. VAKT memang kena dengan murid pemulihan. Cikgu ajar mesti kena ada VAKT. Kalau abaikan kaedah ini, budak tu lambat dapat. Kalau guna pendekatan ni, dengan cara-cara yang betul, budak tu cepat.

Dalam pendekatan ini murid melihat dan menyebut perkataan sambil menulis perkataan berdasarkan ingatannya. Kaedah VAKT menggunakan prosedur pengajaran iaitu (a) memerhati

perkataan yang hendak dipelajari, (b) menyebut perkataan itu, (c) cuba menulis perkataan itu berdasarkan ingatannya, dan (d) membandingkan hasil tulisan dengan perkataan asal. Dirumuskan bahawa pendekatan VAKT dilaksanakan berasaskan rangsangan beberapa deria yang sensitif bagi mengukuhkan pembelajaran.

Menarik minat dan perhatian murid Pemulihan Khas amat penting dititikberatkan dalam menentukan SPB yang digunakan oleh guru Pemulihan Khas. Satu daripada kaedah yang boleh menarik minat murid yang diaplikasikan oleh peserta kajian ialah rakam dan tayang. Contoh data temu bual kaedah rakam dan tayang dalam pengajaran kemahiran membaca oleh peserta kajian:

Dalam proses dia membaca, saya rakam. Saya rakam video, saya rakam suara dia. Kemudian saya tunjuk balik. Contoh video dia bacakan. Saya tunjuk balik. Tunjuk la la tu juga. Dia tengok, jadi dia rasa seronok. Pasang video, pasang projektor, kawan-kawan yang lain pun mai tengok.

Menurut peserta P04, dalam melaksanakan pengajaran kemahiran membaca, beliau merakam murid membaca. Kemudian tayang semula video yang dirakamkan untuk ditonton murid tersebut dan rakannya. Melalui rakam dan tayang, beliau telah menarik minat murid-murid Pemulihan Khas untuk respon dan aktif dalam pengajaran kemahiran membaca khususnya.

6. Perbincangan

Realitinya murid-murid Pemulihan Khas memerlukan bantuan dan sokongan daripada peserta kajian kerana mereka tidak berupaya untuk belajar sendiri bagi menguasai isi kandungan baharu atau sesuatu kemahiran bagi setiap sesi pengajaran dan pembelajaran di dalam bilik darjah arus perdana. Penguasaan kemahiran membaca dan memahami menentukan tahap penguasaan isi kandungan pelajaran yang mampu diperoleh oleh murid Pemulihan Khas. Berdasarkan dapatan kajian, penyelidik merumuskan bahawa SPB berasaskan kemahiran membaca merupakan strategi yang paling difokuskan oleh peserta kajian berbanding dengan kemahiran lisan dan kemahiran menulis. Peserta kajian menyatakan bahawa matlamat pengajaran murid Pemulihan Khas adalah bagi membolehkan muridnya pandai membaca.

SPB kemahiran membaca menggunakan kaedah konvensional (abjad) terlebih dahulu diamalkan oleh peserta kajian. Kaedah ini memerlukan murid mengingat dan mengenal semua 26 huruf iaitu daripada huruf a hingga z. Peserta kajian menggunakan kaedah konvensional terlebih dahulu sebelum mencuba kaedah alternatif yang lain sekiranya murid tidak berupaya menghafal atau mengenal huruf yang diperlukan dalam penguasaan kemahiran membaca.

SPB berasaskan kemahiran membaca yang paling dominan dalam kajian ini ialah latih tubi bacaan, dan bacaan suku kata perkataan bermakna. Peserta kajian didapati kerap mengamalkan dan melaksanakan kedua-dua strategi tersebut. Latih tubi bacaan yang digunakan ialah latih tubi sebutan penuh perkataan yang bermakna dengan berbantuan gambar atau *slaid* dalam paparan komputer, latih tubi sebutan suku kata berpandukan gambar yang dipaparkan di komputer dan juga merujuk kad suku kata dan kad gambar, latih tubi membina ayat mudah, dan latih tubi digunakan bagi membetulkan kesilapan pertuturan murid dalam bacaan kesan dialek daerah.

Selain itu, SPB kemahiran membaca juga diamalkan oleh peserta kajian dengan membaca perkataan bermakna menggunakan bahan yang terdapat di dalam bilik darjah dan perkataan pada makanan ringan

(maujud) sebagai rangsangan murid membaca. Daripada perbincangan di atas, didapati dua SPB kemahiran membaca dikenal pasti yang diamalkan secara dominan oleh peserta kajian iaitu latih tubi sebutan penuh perkataan yang bermakna, dan sebutan suku kata atau perkataan bermakna. SPB kemahiran membaca menggunakan sifir bahasa didapati amat efektif diaplikasikan oleh guru Pemulihan Khas bagi mengatasi masalah keliru dalam memenggal suku kata. Dalam penyelidikan ini berlaku terhadap murid bukan Melayu. Sehubungan itu, kaedah ini boleh diterapkan dalam pengajaran Bahasa Melayu sebagai bahasa kedua. Selain daripada itu, pendekatan VAKT didapati amat efektif diaplikasikan dalam kalangan murid Pemulihan Khas kerana memberi pendedahan multimedia melalui penglihatan, pendengaran, pergerakan dan sentuhan. Hal ini memerlukan penumpuan semua deria daripada murid semasa aktiviti membaca dijalankan dan dapat menarik perhatian murid terhadap pengajaran dan pembelajaran yang dilangsungkan.

7. Cadangan

Dapatan yang diperoleh daripada penyelidikan ini dapat memberikan gambaran mengenai pelaksanaan pengajaran dan pembelajaran Pemulihan Khas. Walaupun dapatan ini tidak boleh digeneralisasikan, tetapi dapat membantu memberikan gambaran atau realiti yang berlaku dalam bilik darjah Pemulihan Khas. Dari aspek perancangan, guru Pemulihan Khas perlu mengenal pasti masalah penguasaan kemahiran membaca khususnya, sebelum membuat perancangan pengajaran. Seterusnya menyediakan rancangan pengajaran individu mengikut keperluan bagi menyelesaikan masalah penguasaan kemahiran bahasa yang dikenal pasti. Hal ini kerana setiap individu murid Pemulihan Khas berbeza dari masalah penguasaan kemahiran bahasa semasa aktiviti membaca dan memerlukan SPB yang pelbagai alternatif. Selanjutnya guru Pemulihan Khas hendaklah menjalankan penilaian berterusan dan merekodkannya dengan rapi dan tersusun.

Penyelidikan ini juga mencadangkan bahawa penekanan dalam strategi pembelajaran bahasa bagi murid Pemulihan Khas juga hendaklah melalui pembelajaran berasaskan pengalaman. Sesuatu peristiwa bermakna yang pernah dialami boleh memberikan ingatan yang kuat kepada murid Pemulihan Khas yang terlibat. Sehubungan dengan itu, murid hendaklah dilibatkan dengan pelbagai aktiviti dalam dan di luar bilik darjah. Penglibatan dalam aktiviti-aktiviti tersebut dapat memberikan mereka pengalaman yang bermakna. Pembelajaran melalui pengalaman merupakan pendekatan yang induktif di mana murid mengalami satu proses mental melalui memerhati peristiwa-peristiwa tertentu untuk memperoleh satu generalisasi.

Penekanan dalam strategi pembelajaran berasaskan pengalaman merupakan proses pembelajaran. Refleksi peribadi tentang pengalaman dan penggubalan pelan untuk mentransformasi pengajaran kepada konteks yang lain merupakan faktor penting dalam pengalaman pembelajaran yang berkesan. Pembelajaran melalui pengalaman boleh meningkatkan pemahaman dan pengekalan berbanding dengan kaedah yang semata-mata melibatkan mendengar, membaca, atau bahkan melihat. Murid biasanya lebih bermotivasi apabila mereka mengambil bahagian secara aktif dan mengajar antara satu sama lain dengan menerangkan apa yang mereka lakukan.

8. Penutup

Penyelidikan ini merupakan satu penerokaan kepada kajian dalam bidang pendidikan Pemulihan Khas khususnya dalam konteks SPB berasaskan kemahiran membaca. Penyelidikan ini mencungkil amalan sebenar yang berlaku semasa pelaksanaan pengajaran dan pembelajaran Bahasa Melayu dalam bilik darjah Pemulihan Khas di sekolah rendah kebangsaan. Dapatan kajian menemukan beberapa SPB

berasaskan kemahiran membaca dalam amalan guru yang boleh diambil manfaat dan dapat meningkatkan profesion keguruan khususnya guru yang terlibat dalam pelaksanaan Program Pemulihan Khas. Dapatan-dapatan kajian ini juga jelas menunjukkan bahawa perancangan yang tepat yakni berasaskan masalah penguasaan kemahiran bahasa yang dikenal pasti bagi setiap individu, kaedah/teknik serta bahan bantu mengajar yang sesuai dengan tahap kemampuan murid, SPB yang relevan bagi mengatasi masalah penguasaan kemahiran bahasa murid boleh memberi impak yang sangat berkualiti kepada pengajaran dan pembelajaran guru Pemulihan Khas.

9. Rujukan

- Atkinson, R.C. (1985). *Memo technics in second language learning*. American Psychologist, 30, 821-828. Bejarano.
- Brown, D. (1994). *Teaching by principles*. New Jersey: Prentice Hall.
- Chamot, A.U. (1987). The learning strategies of ESL students. Wenden, A. & Rubins, J. *Learner Strategies In Language Learner*. 71-83. Glenview, Illinois: Scott Foreman.
- Gay, L.R. (1996). *Educational research competencies for analysis and application*. 5th ed. New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Gay, L.R. & Airsian, P. (2000). *Educational research: Competencies for analysis and application*. Prentice-Hall Inc.
- Hall, S. (1997). Language learning strategies: From the ideals to classroom tasks. *Paper Presented in Singapore at the World Conference on Thinking*, 1-6 Jun.
- Jais Sahok & Mat Nor Husin. (1990). *Pendidikan Pemulihan*. Petaling Jaya, Selangor: Masa Enterprise.
- Mohamed Amin Embi. (1996). *Language learning strategies employed by scandry school students learning english as a foreign language in Malaysia*. (Disertasi kedoktoran tidak diterbitkan). University Leeds, United Kingdom.
- Mohd. Majid Konting. (1993). *Kaedah penyelidikan pendidikan*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa & Pustaka.
- Mohd. Nazali Abu Bakar. (1999). *Strategi pembelajaran Bahasa Melayu dalam kalangan pelajar Tingkatan Empat: satu tinjauan*. (Latihan Ilmiah tidak diterbitkan). Bangi, Selangor: Fakulti Pendidikan, Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Mohamed Amin Embi. (2000). *Language learning strategies: a malaysian context*. Bangi: Penerbitan Fakulti Pendidikan, Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Norzidah Yusof. (1999). *Strategi pembelajaran Bahasa Melayu di Sekolah Menengah di Seri Kembangan: Kaedah temu bual*. (Latihan Ilmiah tidak diterbitkan). Serdang, Selangor: Fakulti Pendidikan, Universiti Kebangsaan Malaysia.

- O'Malley, J.M., & Chamot, A.V. (1990). *Learning strategies in second language acquisition*. New York: Cambridge University Press.
- Oxford, R. (1990) *Language learning strategies: what every teacher should know*. New York: Newbury House Publishers.
- Rahani Yusof. (1999). *Strategi pembelajaran Bahasa Melayu dalam kalangan pelajar tingkatan 4 di dua buah sekolah menengah di Sekinchan, Selangor. Satu tinjauan awal*. (Latihan Ilmiah tidak diterbitkan). Bangi, Selangor: Fakulti Pendidikan, Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Reid, J.M. (1995). *Learning style in the ESL/EFL classroom*. Eds. New York: Heinle & Heinle.
- Reschly, 1996. Reschly, D.J. (1996). *Disproportionate minority representation in general and special education programs: pattern, issues and alternatives*. Des Moines: Iowa Department of Education.
- Shmais, Wafa Abu. (2003). Language learning strategy use in palestine. *TESL Electronic Journal*, 7(2), 99-111.
- Supian (2003), Supian Mohd. Noor. (2003). *Strategi pemerolehan ayat satu dasar*. (Disertasi kedoktoran tidak diterbitkan). Serdang, Selangor: Fakulti Bahasa Moden & Komunikasi, Universiti Putra Malaysia,
- Wenden, A.L. & Rubin, J. (1987). *Learners strategies for language learning*. New Jersey: Prentice Hall.
- Yong Zaharah Mohd. Taridi. (1999). *Strategi pembelajaran Bahasa Melayu di tiga buah sekolah menengah di kawasan Taiping, Perak: satu tinjauan awal*. (Latihan Ilmiah tidak diterbitkan). Fakulti Pendidikan, Universiti Kebangsaan Malaysia, Bangi, Selangor.
- Zamri Mahamod (2004). *Strategi pembelajaran Bahasa Melayu di kalangan pelajar Melayu sekolah menengah*. (Disertasi kedoktoran tidak diterbitkan). Bangi, Selangor: Fakulti Pendidikan, Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Zamri Mahamod & Mohamed Amin Embi. (2007). Strategi pembelajaran Bahasa Melayu pelajar pelbagai etnik di luar kelas. *Jurnal Teknologi*, 47, 97-117. Universiti Teknologi Malaysia. Zamri, Jamaluddin dan Mohamed Amin (2006)
- Zamri Mahamod, Mohamed Amin Embi & Nik Mohd Rahimi Nik Yusoff. (2010). *Strategi pembelajaran Bahasa Melayu dan Inggeris pelajar cemerlang: Inventori strategi belajar-cara-belajar-bahasa*. Bandar Baru Bangi, Selangor: Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Zuriyati Haron. (1999). *Strategi pembelajaran Bahasa Melayu dalam kalangan pelajar Tingkatan Empat: satu tinjauan awal*. (Latihan Ilmiah tidak diterbitkan). Bangi, Selangor: Fakulti Pendidikan, Universiti Kebangsaan Malaysia.